UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE LITERE
Departamentul Lingvistică Română şi Ştiinţă Literară

Aliona SOBOL

CURS PRACTIC LA *INTRODUCERE ÎN LINGVISTICĂ*

(Culegere de exerciții)

Aprobat de
Consiliul Calității al USM

Chișinău, 2024

CZU 811.135.1’1(076)
S 65

Recomandat de Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară
al Facultății de Litere a *USM*

Recenzenți: ***Viorica MOLEA****, doctor habilitat, conferențiar universitar*
Alexandra GHERASIM*, doctor, conferențiar universitar*
Raisa GALBEN*, doctor, conferențiar universitar*

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sobol, Aliona.

Curs practic la *Introducere în lingvistică*: (Culegere de exerciţii) / Aliona Sobol; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, Departamentul Lingvistică Română şi Ştiinţă Literară. – Chişinău: Editura USM, 2024. – 51, [1] p.: fig. color, tab.

Bibliogr.: p. 51 (13 tit.). – 50 ex.

ISBN 978-9975-62-750-4.
811.135.1’1(076)
S 65

ISBN 978-9975-62-750-4

© Aliona Sobol, 2024
© Editura USM, 2024

CUPRINS

PRELIMINARII 4

Tema 1. OBIECTUL DE STUDIU AL LINGVISTICII. ASPECTELE LINGVISTICII 5

Tema 2. TRADIȚIA LINGVISTICĂ ÎN ANTICHITATE 9

Tema 3. LIMBA – FENOMEN SOCIAL. FUNCŢIILE LIMBII 12

Tema 4. F. DE SAUSSURE. CORELAŢIILE *LIMBAJ – LIMBĂ – VORBIRE* ŞI *SINCRONIE – DIACRONIE.* 16

Tema 5. E. COȘERIU. INTEGRALISMUL LINGVISTIC 20

Tema 6. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA METODELOR LINGVISTICE. METODA COMPARATIV–ISTORICĂ 23

Tema 7. CLASIFICAREA GENEALOGICĂ A LIMBILOR. PRINCIPALELE FAMILII DE LIMBI 26

Tema 8. CLASIFICAREA TIPOLOGICA A LIMBILOR 29

Tema 9. FORMELE DE EXISTENŢĂ ALE LIMBII 31

Tema 10. CARACTERUL SISTEMIC ŞI SEMIOTIC AL LIMBII. TEORIA SEMNULUI LINGVISTIC 35

Tema 11. NIVELURILE LIMBII. TIPURILE DE RELAŢII ÎNTRE UNITĂŢILE LIMBII 37

Tema 12. NIVELUL FONETIC AL LIMBII 40

Tema 13. NIVELUL LEXICAL AL LIMBII 41

Tema 14. NIVELUL GRAMATICAL AL LIMBII 46

TEME PENTRU PREZENTĂRI 49

BIBLIOGRAFIE 51

PRELIMINARII

Cursul practic la *Introducere în lingvistică* urmează prevederile curriculare ale disciplinei *Introducere în lingvistică,* fiind orientat spre aprofundarea conceptelor de bază ale lingvisticii şi formarea unei viziuni de ansamblu asupra limbii ca fenomen social. Este destinat studenților anului I ai Facultății de Litere, domeniile: *Filologie, Științe ale educației* și *Traducere şi interpretare*, urmărind formarea competențelor de gestionare și valorificare a cunoştinţelor teoretice şi formarea abilităţilor practice de aplicare, interpretare și sintetizare a materiei teoretice.

Culegerea de exerciții este structurată, conform curriculumului, în 14 teme, însoțite de rubricile: *Subiecte* și *Obiective*. Materia este disociată în compartimente axate pe distincţiile *limbă – vorbire, sincronie – diacronie,* pe teoria semnului lingvistic, nivelurile limbii, limba ca sistem şi structură, metode lingvistice ș.a., ceea ce facilitează interpretarea problemelor controversate de teorie a limbii.

Exercițiile incluse în rubrica *Aplicații* vor ajuta studenții să obţină dexteritatea de a aplica procedee ale metodelor tradiţionale şi moderne, de a comenta trăsăturile esenţiale ale limbii (caracterul social, semiotic, sistemic, dinamic), contribuind la conştientizarea interdependenţei conceptelor şi a teoriilor elaborate în lingvistica generală şi ale celor din domeniul disciplinelor lingvistice aplicate. Hărțile, din cadrul *Aplicațiilor,* la temele *Clasificarea genealogică a limbilor. Principalele familii de limbi* și *Formele de existenţă ale limbii* vor contribui la o mai bună cunoaștere a pluralității și diversității limbilor lumii, a arealului limbilor indo-europene, în general, și al celor romanice, în special, a repartiției dialectelor limbii române.

Rubrica *Autoevaluare,* de la finele fiecărei teme, conține sarcini ce au rolul de a consolida materia de studiu. Astfel, studenții se vor asigura că au acumulat cunoștințele necesare ce țin de subiecte precum: lingvistica în contextul altor ştiinţe şi compartimentele ei de bază, evoluția gândirii lingvistice, originea limbajului uman, funcţiile limbii, rolul limbii în societate, raportul între limbă şi gândire, metode tradiţionale şi moderne în lingvistică, conceptul *limbă literară*, natura semiotică a limbii, teoria nivelurilor limbii, particularitățile unităților nivelurilor (fonetic, lexical, gramatical) şi funcţionarea lor. Totodată, câteva exerciții atrag atenția asupra unor concepte și teorii ale lingviștilor Ch. S. Pierce, F. de Saussure, E. Coșeriu.

Compartimentul *Teme pentru prezentări* va orienta studenții, de la primele ore, spre alegerea temei pentru prezentarea ce va constitui o parte a portofoliului pentru lucrul individual.

Astfel, suportul didactic va facilita consolidarea cunoştinţelor studenților şi formarea unei viziuni integre atât asupra disciplinei *Introducere în lingvistică,* cât și asupra disciplinelor conexe.

Tema 1. OBIECTUL DE STUDIU AL LINGVISTICII. ASPECTELE LINGVISTICII

Subiecte

- Obiectul de studiu şi sarcinile cursului *Introducere în lingvistică*
- Compartimentele de bază ale lingvisticii: lingvistica generală ↔ particulară; lingvistica sincronică ↔ diacronică; lingvistica aplicată
- Principalele discipline sau domenii de cercetare din sfera lingvisticii
- Legătura între lingvistică şi alte discipline
- Dezvoltarea şi funcţionarea limbii

Obiective

- să definească obiectul de studiu al lingvisticii;
- să delimiteze sarcinile concrete ale acesteia;
- să stabilească raportul dintre diverse compartimente ale lingvisticii;
- să distingă principalele discipline din sfera lingvisticii;
- să comenteze legătura între lingvistică şi alte discipline

Termeni-cheie: *lingvistică, limbaj, limbă, vorbire, lingvistică generală/particulară, lingvistică sincronică/diacronică, lingvistică aplicată.*

APLICAȚII

1. Comentaţi, în 2-3 enunţuri, teza savantului E. Coşeriu:

„Prima sarcină a oricărei ştiinţe este aceea de a se defini pe sine însăşi, adică de a-şi defini obiectul, domeniul şi limitele sale. Lingvistica, numită şi *ştiinţă a limbajului*, *glotologie* sau *glosologie* (fr. *linguistique* sau *science du langage*, ital. *linguistica* sau *glottologia*, germ. *Sprachwissenschaft*, engl. *linguistics*) şi, mai puţin propriu, *filologie, filologie comparată*, *gramatică comparată*, este ştiinţa care studiază din toate punctele de vedere posibile *limbajul uman articulat*, în general şi în formele sale specifice de realizare, adică în *actele lingvistice* şi în sistemele de izoglose care, tradiţional sau convenţional, se numesc *limbi*.” (E. Coșeriu. *Introducere în lingvistică*, p. 12)

2. Comentaţi teza lingvistului F. de Saussure:

„Fără îndoială, aceste două obiecte sunt strâns legate şi se presupun unul pe celălalt; limba este necesară pentru ca vorbirea să fie inteligibilă şi să-şi producă toate efectele; dar vorbirea este necesară pentru ca limba să se instituie; istoric, faptul de vorbire o precedă întotdeauna… În sfârşit, vorbirea face ca limba să evolueze: impresiile primite ascultându-i pe ceilalţi ne modifică deprinderile lingvistice. Există deci o interdependenţă între limbă şi vorbire; limba este tot-

odată instrumentul şi produsul vorbirii. Dar asta nu le împiedică să fie două lucruri absolut distincte.” (*Curs de lingvistică generală*, p. 43-44)

3. Analizați definițiile. Stabiliți diferențele dintre *limbă* și *limbaj:*

a) Limbajul − „…o calitate umană intrinsecă, o caracteristică a speciei umane în ansamblul ei și o facultate specifică proprie fiecărui individ uman, aceea de a produce semne vocale specifice, dotate cu sens, în scopul comunicării interpersonale, într-un cadru social.” (E. Munteanu. *Introducere în lingvistică*, p.12)

b) Limba − „…concretizarea istorică a facultății umane universale a limbajului. Pe când limbile sunt multiple, limbajul uman natural este unic și are trăsături generale sau universale.” (E. Munteanu. *Introducere în lingvistică*, p.12)

4. Caracterizați fiecare limbă din fragmentul propus conform criteriilor: vie/moartă, naturală/artificială:

„Oamenii nu „vorbesc limbajul”, ci vorbesc o limbă anume, una singură la un moment dat, fie aceasta româna, franceza, latina, esperanto sau oricare alta.” (E. Munteanu. *Introducere în lingvistică*, p.12)

5. Documentați-vă și propuneți câte trei exemple de:

a) limbi naturale vii;
b) limbi naturale moarte;
c) limbi artificiale vii;
d) limbi artificiale moarte.

6. a) Comparați definițiile termenilor *limbă, limbaj* din „Dicţionarul de termeni lingvistici” de Gh. Constantinescu-Dobridor (1998) și din alte dicționare de specialitate;

b) Evidențiați similitudinile definițiilor;

c) Deduceţi trăsăturile limbii.

7. Corelați părțile definițiilor.

1.	Lingvistica *generală*	a	cercetează evoluţia unei limbi (sau a unui grup de limbi), disociindu-se fazele unei asemenea evoluţii.
2.	Lingvistica *particulară*	b	are ca obiect de cercetare tendinţele comune în dezvoltarea limbilor înrudite, provenite din aceeaşi strălimbă.
3	Lingvistica *sincronică*	c	cercetează toate limbile, indiferent de origine şi particularităţi originale, limbajul uman în ansamblu, unităţile sale de bază şi regulile de funcţionare a lor.

4.	Lingvistica *diacronică*	d	are ca obiect de investigare o limbă (sau un grup de limbi) într-o anumită perioadă, fără a ţine seama de istoria limbii în cauză.
5.	Lingvistica *comparativ-istorică*	e	studiază însuşirile de bază ale limbajului uman, ca mijloc de comunicare, esenţa şi originea limbii, legile generale de dezvoltare şi funcţionare a ei, metodele lingvistice.
6.	Lingvistica *contrastivă* (*confruntativ-contrastivă*)	f	se ocupă de obiective practice: elaborarea sistemelor grafice, perfecţionarea scrisului, comentariul filologic al textelor, alcătuirea dicţionarelor, întocmirea manualelor şi a materialelor didactice pentru studierea limbilor străine, variate probleme ale culturii vorbirii etc.
7.	Lingvistica *aplicată*	g	reprezintă o descriere a unor limbi înrudite sau neînrudite, din perspectiva diferenţelor şi asemănărilor de structură.

8. Completați tabelul cu aspectele (compartimentele) lingvisticii:

Lingvistica		
generală	particulară	aplicată

9. Selectați aspectele ce reprezintă subiecte comune de cercetare a lingvisticii și a științelor umaniste, naturale sau reale prezentate în tabel: originea limbajului uman; vorbirea interioară; procesul memorizării; corelaţia dintre categoriile logice şi cele lingvistice; studierea raportului cuvânt–concept–obiect; generarea vorbirii; particularităţile articulatorii (fiziologice) ale sunetelor; sistemele de prelucrare automată a informaţiei; raporturile dintre limbă şi realitate; raporturile dintre limbă și gândire; dicotomiile limbii; asimilarea limbii din perspectiva factorilor de ordin psihologic; studierea cuvântului ca semn; cercetarea aspectului acustic al sunetelor; metode matematice de studiere a limbii (de exemplu, glotocronologia); asimilarea limbii în funcţie de vârstă.

Filozofie	Logică	Istorie
Biologie	Psihologie	Semiotică
Fizică	Matematică	Informatică

10. Delimitaţi factorii interni şi externi ce influenţează dezvoltarea limbii: structura societăţii, economia mijloacelor lingvistice (înlocuirea unor sunete etc.), stratificarea socială, contactele dintre limbi, religia şi ideologia, politica lingvistică, originea și istoria unui neam, bilingvismul şi plurilingvismul, amestecul limbilor, extensiunea teritorială a limbilor, nivelul de dezvoltare a unui neam etc.

Factori interni	Factori externi

AUTOEVALUARE

1. Definiţi obiectul de studiu al lingvisticii.
2. Formulați sarcinile concrete ale lingvisticii.
3. Precizați semnificaţia termenilor *limbaj, limbă, vorbire*, utilizând dicționarele de specialitate.
4. Descrieți obiectul de studiu al compartimentelor lingvisticii.
5. Precizați sensul termenilor *sincronie* şi *diacronie*, analizând etimologia lor.
6. Evidențiați principalele discipline sau domenii de cercetare din sfera lingvisticii.
7. Descrieți obiectul de studiu al principalelor discipline lingvistice.
8. Indicați diferența dintre semnificația sintagmelor: *limbă vie/limbă moartă, limbă naturală/limbă artificială.*
9. Enumerați factorii interni şi externi ce influenţează dezvoltarea limbii.
10. Reliefați legătura între lingvistică şi alte discipline.

Tema 2. TRADIȚIA LINGVISTICĂ ÎN ANTICHITATE

Subiecte

- Orientarea pragmatică și empirică a tradițiilor orientale
- India antică: între necesitățile culturale și precizia analizei lingvistice. *Vedele*, gramaticianul Pāṇini
- China: între reflecția teologico-filozofică și exigențele practicii administrativ-sociale
- Lumea arabo-islamică: supremația textului sacru
- Grecia antică: între speculația metafizică și editarea textelor literare clasice
- Roma antică: fundamentul lingvistic al celor „șapte arte liberale”

Obiective

- să cunoască principalele etape ale evoluției tradiției lingvistice în antichitate;
- să delimiteze principalele idei din filozofia lingvistică chineză și indiană;
- să explice specificul ideilor lingvistice ale lumii arabo-islamice;
- să evalueze evoluția ideilor lingvistice în Grecia și Roma antică.

Termeni-cheie: *pragmatic, empiric, Vede, teoria thesei, teoria physei, anomalist, analogist.*

APLICAȚII

1. Determinați principalele orientări ale tradițiilor lingvistice antice în viziunea lui E. Munteanu, urmărind formularea subiectelor de la această temă. (E. Munteanu. *Introducere în lingvistică*, p.5)

2. Elaborați o diagramă Venn a preocupărilor comune și diferite ale tradițiilor lingvistice orientale.

3. Enumerați câteva aspecte pe care le conține tratatul „Ashtadhyayi” cu privire la disciplinele lingvistice.

Fonetică	Gramatică	Sintaxă

4. Stabiliți diferența dintre orientările teoretice ale gramaticienilor principalelor școli din filologia arabă (Basra și Kufa).

5. Repartizați pe direcții ideile filozofilor greci despre limbaj:
   a) la baza întregii existențe se află logosul sau rațiunea universală;
   b) uzul, întrebuințarea concretă a limbii, este acela care determină acceptarea sau respingerea unor forme;
   c) cuvintele sunt definite drept simboluri ale unor reprezentări;
   d) procesul vorbirii presupune trei elemente: *sunetul emis*, ca element

material, *conceptul* sau ceea ce se află în cuget, ca element imaterial și *obiectul desemnat*, existând în lumea materială;

e) între obiect şi numele său, între complexul sonor al cuvântului şi sens se stabileşte o legătură convenţională;
f) între nume și lucrul pe care îl desemnează există o relație firească;
g) numele include substantivul, adjectivul, pronumele nehotărâte și cele negative.

Filozofică	Semiologică	Descriptiv-gramaticală sau filologică

6. Explicați în ce mod soluționează Platon problema potrivirii sau justificării numelor în dialogul „Cratylos”.

7. Comparați clasele lexico-gramaticale expuse în gramatica lui Dionysos Thrax cu cele din limba română.

8. Realizați corespondența.

	Autorul		**Lucrarea**
1	Marcus Terentius Varro	a	Dialogul Cratylos
2	Priscianus	b	Gramatica pracrită
3	Vararuci	c	De lingua Latina
4	Sibawayhi	d	Ashtadhāhyī (Opt cărţi)
5	Dionysos Thrax	e	Poetica
6	Aristotel	f	Techne grammatike (Arta gramaticii)
7	Pāṇini	g	Priscianus Maior
8	Platon	h	Al-Kitāb

9. Sintetizați informațiile despre tradițiile lingvistice în antichitate. Utilizați și informația de la exercițiul precedent.

Tradiție					
Reprezentanți					
Direcții de cercetare					

10. Completați tabelul, referindu-vă la tradițiile lingvistice în ansamblu.

Avantaje	Dezavantaje

AUTOEVALUARE

1. Precizați obiectivele tradițiilor lingvistice orientale.
2. Numiți reprezentanţii tradiției lingvistice indiene.
3. Caracterizați *Vedele.*
4. Enumerați meritele gramaticianului Pāṇini.
5. Evidențiați principalele idei ale reprezentanților tradiției lingvistice chineze.
6. Relevați diferența dintre orientarea teoretică a școlilor arabe din Basra și Kufa.
7. Distingeți direcțiile de cercetare în domeniul ideilor despre limbaj apărute în Grecia antică.
8. Explicați disputa dintre *anomalişti* şi *analogişti.*
9. Expuneți cele 7 arte liberale din sistemul educațional roman.
10. Evaluați contribuția romanilor la dezvoltarea tradiției lingvistice în antichitate.

Tema 3. LIMBA – FENOMEN SOCIAL. FUNCȚIILE LIMBII

Subiecte

1. Limba în raport cu alte fenomene sociale
2. Funcţiile de bază ale limbii
3. Teoria lui R. Jakobson despre funcţiile limbajului
4. Limba şi gândirea. Unitățile limbii, în raport cu cele logice
5. Unele ipoteze despre originea limbajului uman

Obiective

- să argumenteze specificul social al limbii;
- să explice asemănările şi deosebirile limbii, în raport cu alte fenomene sociale;
- să distingă principalele funcţii ale limbii;
- să evalueze teoria lui R. Jakobson despre funcţiile limbajului;
- să explice raportul limbă ↔ gândire;
- să comenteze ipotezele despre originea limbajului uman.

Termeni-cheie: *fenomen social, funcție, funcție gnoseologică, funcție referențială, funcție conativă, funcție fatică, gândire, concept.*

APLICAȚII

1. Comparați două definiții ale limbii. Deduceți caracteristicile și rolul limbii în societate.

2. Stabiliți corespondența.

	Funcția limbii		**Descrierea funcției**
1	comunicativă	a	mijloc de formulare a gândurilor
2	expresivă (emotivă)	b	exercitarea acţiunii estetice asupra interlocutorului
3	acumulativă	c	reflectarea şi cunoaşterea lumii obiective înconjurătoare
4	gnoseologică (cognitivă)	d	tezaur al cunoştinţelor şi experienţei sociale acumulate de omenire
5	mentală (constitutivă)	e	exprimarea atitudinii faţă de mesajul transmis, aprecierea unor situaţii, evenimente, acţiuni
6	estetică	f	mijloc de comunicare

3. Atribuiți câte o funcție fiecărei componente a limbii, conform teoriei lui R. Jakobson despre funcțiile limbajului.

CONTEXT

MESAJ

TRANSMIȚĂTOR _____ DESTINATAR

CONTACT

COD

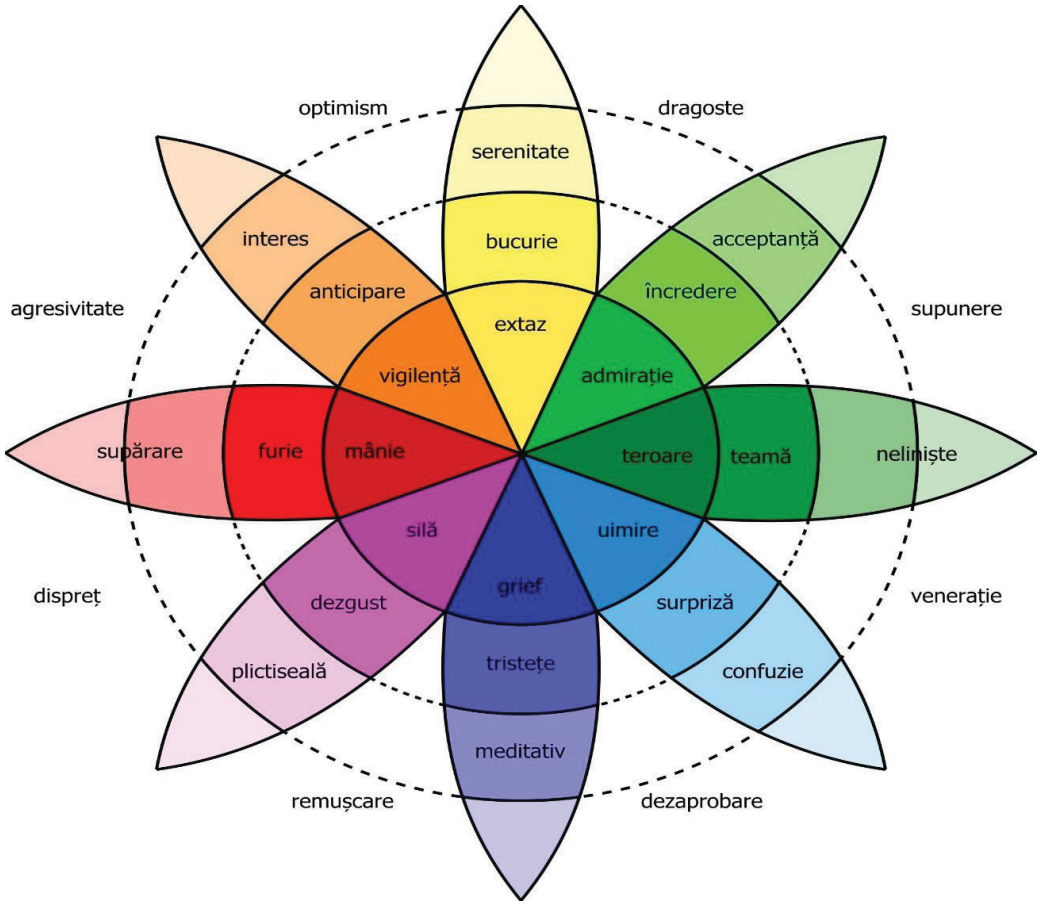
4. Completați tabelul în baza teoriei despre funcțiile limbajului de R. Jakobson (Jakobson R**.** *Lingvistică şi poetică. Aprecieri retrospective şi consideraţii de perspectivă*)

Funcția	**Componenta comunicării**	**Rolul funcției**	**Elementele de limbă prin care este actualizată funcția**
referențială (denotativă)			
poetică			
expresivă			
conativă			
fatică			
metalingvistică			

5. Selectați cuvintele ce nu corespund unor noțiuni: *şi, student, manual, vai! de, a scrie, cu, verde, pe, sau, cu-cu, enunț.*

6. Completați șirul cu 10 exemple din limbile cunoscute, care demonstrează că, uneori, pentru a exprima o noțiune sunt necesare mai multe cuvinte: *fier de călcat, mai-mult-ca-perfect, table tennis, nappe de table, письменный стол*.

7. Informați-vă suplimentar despre importanța funcției emotive:
   a) Analizați imaginea ce reprezintă clasificarea emoțiilor după psihologul american Robert Plutchik, ce constă din opt *emoţii fundamentale* (de exemplu: *bucurie*, cercul al doilea din imagine**)** şi opt *emoţii complexe*, formate din câte două *emoţii fundamentale* (de exemplu: *optimism*, cele pe fundal alb);
   b) Transmiteți mesaje, exteriorizând cinci emoții diferite din *„Roata emoțiilor lui Plutchik”,* utilizând, la necesitate, și elemente extralingvistice (mimică, gesturi etc.).

(sursa imaginii: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Emo%C8%9Bie)

8. Sintetizați informația despre teoriile teiste/ateiste (sociale și individualiste).

Teoria/ipoteza	**Adepții**	**Esența teoriei/ ipotezei**	**Neajunsurile teoriei/ ipotezei**
teistă			
convenției sociale			
imitațiilor sonore			
interjecționistă			

onomatopeică			
strigătelor de muncă			
gesturilor			
biologică			

9. Expuneți-vă opinia în legătură cu originea limbajului uman.
10. Redactați un eseu, de minimum 10 enunțuri, despre rolul limbii în societate.

AUTOEVALUARE

1. Precizaţi deosebirile dintre limbă şi alte sisteme de comunicare.
2. Reliefaţi avantajele limbii, în raport cu alte sisteme de comunicare.
3. Demonstrați natura socială a limbii.
4. Explicați asemănările şi deosebirile limbii, în raport cu alte fenomene sociale.
5. Enumeraţi principalele funcţii ale limbii.
6. Evidențiați prioritatea uneia dintre funcţiile limbii.
7. Evaluați teoria lui R. Jakobson despre funcţiile limbajului.
8. Explicaţi raportul *limbă-gândire*.
9. Determinaţi raportul dintre *cuvânt* şi *noţiune*.
10. Determinați diferența dintre teoriile individualiste şi cele sociale privind originea limbajului uman.

Tema 4. F. DE SAUSSURE. CORELAȚIILE *LIMBAJ – LIMBĂ – VORBIRE* ȘI *SINCRONIE – DIACRONIE*

Subiecte

- F. de Saussure – întemeietorul structuralismului
- Tricotomia saussuriană *limbaj – limbă – vorbire*
- Viziunea dicotomică saussuriană *sincronie – diacronie*
- Unele interpretări contemporane: N. Chomsky, A. Martinet, L. Hjelmslev

Obiective

- să definească raporturile *limbaj – limbă – vorbire* şi *sincronie – diacronie;*
- să comenteze deosebirile dintre limbă şi vorbire, sincronie şi diacronie;
- să estimeze unele interpretări contemporane ale raporturilor menţionate.

Termeni-cheie: *structuralism, lingvistică structurală, tricotomie, dicotomie, sincronie, diacronie*.

APLICAȚII

1. Elaborați o fișă biobibliografică a lui F. de Saussure.
2. Formulați direcțiile de cercetare ale lui F. de Saussure, având ca reper fragmentul propus:

„De altfel, este de ajuns să privim lista cuvintelor care au apărut pentru prima oară în *Curs* sau care au primit aici consfinţirea definitivă într-o anumită accepţie, bine determinată, rămasă apoi ca atare: *sincronie, diacronie, idiosincronic, pancronie, pancronic etc.; limbă, limbaj, vorbire; semn, semnificant, semnificat; unitate lingvistică; sintagmă, sintagmatic; execuţie, conştiinţă lingvistică; fonem, fonologie; substanţă şi formă lingvistică; economie lingvistică, valoare lingvistică; cod, circuit al vorbirii, model; stare de limbă, static, semiologie, semiologic, sem; opoziţie, opozitiv, relativ, diferenţial;* lanţ, poate *structură,* cu siguranţă *sistem*. În lingvistica contemporană, puţine sunt cuvintele-cheie care, fiind comune mai multor direcţii de cercetare, să nu-şi aibă sursa în *Cursul de lingvistică generală*. (F. de Saussure. *Curs de lingvistică generală*, p. 9-10)

3. Completați cu exemple de limbaje artificiale.

cu suport fonic	cu suport vizual	cu suport tactil	cu 2-3 tipuri de suport

4. Stabiliți trăsăturile limbii și pe cele ale limbajului, analizând afirmația lui F. de Saussure:

„Dar ce este limba? Pentru noi, ea nu se confundă cu limbajul; ea nu este decât o parte determinată, esenţială – ce-i drept – din el. Este, totodată, un produs social al facultăţii limbajului şi un ansamblu de convenţii necesare, adoptate de corpul social pentru a îngădui exercitarea acestei facultăţi de către indivizi. Luat în întregul său, limbajul este multiform şi heteroclit; intersectându-se, în acelaşi timp, cu mai multe domenii: fizic, fiziologic şi psihic, el aparţine atât domeniului individual, cât şi domeniului social; el nu se lasă clasificat în nicio categorie a faptelor umane, pentru că nu ştim cum să-i definim unitatea.” (*Curs de lingvistică generală*, p. 36)

Limbă	Limbaj

5. Reliefați caracteristicile limbii și pe cele ale vorbirii, având ca punct de reper viziunea saussuriană:

„Separând limba de vorbire, separăm în acelaşi timp: 1. ceea ce este social de ceea ce este individual; 2. ceea ce este esenţial de ceea ce este accesoriu şi mai mult sau mai puţin accidental.

Limba nu este o funcţie a subiectului vorbitor, ea este produsul pe care individul îl înregistrează în mod pasiv; ea nu presupune niciodată premeditare, şi reflecţia nu intervine aici decât pentru activitatea de clasificare […]

Vorbirea este, dimpotrivă, un act individual de voinţă şi de inteligenţă, în care putem distinge: 1. combinaţiile prin care subiectul vorbitor utilizează codul limbii pentru a-şi exprima gândirea personală; 2. mecanismul psihofizic care îi îngăduie să exteriorizeze aceste combinaţii.” (*Curs de lingvistică generală,* p. 40).

Limbă	Vorbire

6. Determinați cărui termen din tricotomia *limbaj – limbă – vorbire* îi corespunde descrierea:

a) constituie un *ansamblu de unităţi* aparţinând unor niveluri diferite;
b) o facultate specific umană căreia îi sunt proprii două laturi: psihologică şi fiziologică;
c) include *inventarul* sau *sistemul* de *unităţi* și *sistemul regulilor* de *funcţionare* sau *gramatica*;
d) realizările-i sunt momentane şi concrete;
e) este „o realitate psihică” difuzată în întreaga masă a vorbitorilor şi nu se află doar în vorbirea unui individ separat de comunitate;
f) cuprinde atât limba, cât și vorbirea;
g) comportă un caracter *supraindividual*, fiind o componentă socială a limbajului;

h) este un *sistem de semne*.

Limbaj	Limbă	Vorbire

7. Delimitați, din șirul propus, câte opt caracteristici contrastante ale limbii și ale activității de vorbire: obiectivă, materială, relativ stabilă, ideală, subiectivă, dinamică, caracter social, caracter normat, caracter individual, caracter liniar, sistem de semne, sistem funcțional, conține abateri de la normă, organizată pe niveluri, reflectă experiența personală a vorbitorului, reflectă tabloul lingvistic al lumii, format într-o anumită cultură.

Limba	Activitatea de vorbire

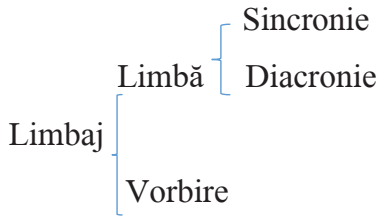
8. Completați tabelul cu variantele raportului *limbaj–limbă–vorbire* din lingvistica postsaussuriană.

Lingvistul	**Raportul**	**Esența raportului**
A. Martinet		
N. Chomsky		
N. Trubetzkoy		
E. Coșeriu		
L. Hjelmslev		

9. Comentați viziunea saussuriană asupra sincroniei:

„ Într-o partidă de şah, orice poziţie dată are drept caracteristică deosebită faptul de a fi independentă de poziţiile antecedente; este complet indiferent dacă se ajunge într-o poziţie pe o cale sau pe alta; cel care a urmărit toată partida nu are nici cel mai mic avantaj faţă de curiosul ce vine să vadă starea jocului în momentul critic; pentru a descrie această poziţie, este absolut inutil să pomeneşti despre ceea ce s-a petrecut cu zece secunde înainte. Toate acestea se aplică limbii şi consacră distincţia radicală dintre diacronic şi sincronic. Vorbirea nu operează niciodată decât asupra unei stări de limbă, şi schimbările care intervin între stări nu îşi au niciun loc aici. Numai într-un singur punct comparaţia nu mai este valabilă: jucătorul de şah are intenţia de a opera deplasarea şi de a exercita o acţiune asupra sistemului; în timp ce limba nu premeditează nimic, piesele sale se deplasează spontan şi fortuit, sau mai curând se modifică.” (*Curs de lingvistică generală*, p. 104-105).

10. Interpretați schema studiului lingvistic propusă de F. de Saussure:

(*Curs de lingvistică generală*, p. 112)

AUTOEVALUARE

1. Definiți termenul *lingvistică structurală.*
2. Formulați două trasături esențiale ale *structuralismului.*
3. Explicaţi corelaţia saussuriană *limbaj – limbă – vorbire*.
4. Precizați de ce F. de Saussure acorda prioritate limbii, în raport cu vorbirea.
5. Evidențiați particularităţile limbii, în comparație cu cele ale vorbirii.
6. Indicați savanţii din lingvistica secolului al XX-lea care au reinterpretat raportul *limbaj – limbă – vorbire.*
7. Determinați interpretările postsaussuriene (dicotomică, tricotomică şi cuaternară) pentru corelația *limbaj – limbă – vorbire*.
8. Explicaţi dicotomia *sincronie– diacronie* în viziunea lui F. de Saussure.
9. Precizați cum definește F. de Saussure obiectul de studiu al celor două compartimente ale lingvisticii (lingvistica sincronică și lingvistica diacronică).
10. Indicaţi principalele idei ale doctinelor saussuriene, care au fost preluate de către structuralişti.

Tema 5. E. COȘERIU. INTEGRALISMUL LINGVISTIC

Subiecte

- E. Coşeriu – fondatorul integralismului lingvistic
- Raportul *sistem – normă – vorbire* în accepția lui E. Coşeriu
- Tricotomia *sincronie – diacronie– istorie*

Obiective

- să definească raportul *sistem – normă – vorbire;*
- să compare tricotomiile *limbaj – limbă– vorbire* (F. de Saussure) și *sistem – normă – vorbire;*
- să explice tricotomia *sincronie – diacronie – istorie;*
- să compare raporturile *sincronie – diacronie* (F. de Saussure) și *sincronie – diacronie – istorie*.

Termeni-cheie: *integralism lingvistic, sistem, normă, vorbire.*

APLICAȚII

1. Elaborați o fișă biobibliografică a lui E. Coșeriu.
2. Comentați cum însuși E. Coșeriu justifică alegerea termenului „lingvistică integrală” pentru teoria pe care a inițiat-o:
   a) „o lingvistică integratoare, adică una care admite puncte de vedere diferite, perspective diferite cu privire la aceleaşi probleme şi acceptă deci discuţia, opoziţia între diferite perspective cu privire la un domeniu, la anumite fapte ş.a.m.d.”;
   b) „o lingvistică nu poate fi dezvoltată fără o teorie de bază – nu poate fi dezvoltată cu coerenţă şi nu poate duce la rezultate satisfăcătoare – şi fără o concepţie cu privire la obiectul ei, în fond, fără o filozofie a limbajului. Cel puţin o teorie implicită, cel puţin o ştiinţă originară, în acest sens, trebuie să avem ca să putem începe a ne ocupa de acest obiect”;
   c) „urmăreşte toate determinările vorbirii ştiute de vorbitori şi care ajung să hotărască, să poată determina într-un fel vorbirea sa”;
   d) „nu se găseşte între alte forme ale lingvisticii, ci deasupra tuturor, fiindcă vrea să le înglobeze pe toate” [apud 13, passim].
3. a) Comparați definițiile termenilor *sistem, normă, vorbire* din „Dicţionarul de termeni lingvistici” de Gh. Constantinescu-Dobridor (1998) și din alte dicționare de specialitate;
   b) Deduceți similitudinile.
4. Comentați viziunea coșeriană despre limbaj:

„Se numește „limbaj” orice sistem de semne simbolice folosite pentru intercomunicarea socială, adică orice sistem de semne care servește pentru a exprima și comunica idei și sentimente sau conținuturi ale conștiinței. […]

În limbajul articulat distingem două realităţi de bază: actul lingvistic şi limba sau sistemul căruia actul lingvistic îi corespunde. Într-adevăr, limbajul articulat este considerat ca sistem unic de semne numai la modul ideal, întrucât în realitate există enorm de multe sisteme de semne (limbi), corespunzătoare diferitelor țări și comunități sociale sau altor grupuri de vorbitori.” (E. Coșeriu. *Introducere în lingvistică*, p. 16)

5. a) Identificați exemple de limbaj în fragmentul propus:

„…sistemele de semne simbolice pe care le folosesc oamenii sunt destul de numeroase: pe lângă limbajul articulat, pot fi considerate ca „limbaje” toate sistemele de semnalizare (cu fanioane, cu semnale luminoase etc.) şi orice alt sistem care exprimă sau comunică ceva în mod simbolic şi convenţional. Aşa se întâmplă, de exemplu, cu arta sub toate aspectele sale, de la muzică până la dans, cu gesturile, cu scrierea şi cu alte limbaje simbolice convenţionale, de la cel „al florilor” sau cel al cărţilor de joc, până la semnalele rutiere.” (E. Coșeriu. *Introducere în lingvistică*, p. 23);

b) Completați șirul cu alte exemple.

6. Precizați ce termen (*limbaj, limbă, vorbire*) i-ar corespunde descrieii:

„…nu aparţine exclusiv unui individ, cum afirma Saussure, ci că este, simultan, fapt individual şi fapt social: fapt individual fiindcă individul vorbitor exprimă într-un mod inedit o intuiţie inedită care îi aparţine exclusiv; şi fapt social deoarece individul nu îşi creează integral expresia sa, ci mai curând o recreează în conformitate cu modele anterioare, adică se supune în mod necesar la ceea ce constituie norma în comunitatea sa şi nu se îndepărtează prea mult de această normă, căci ar risca să rămână neînţeles.” (E. Coșeriu. *Introducere în lingvistică*, p. 28)

7. Determinați cărui termen din tricotomia *sistem–normă–vorbire* îi corespunde descrierea:

a. ansamblu de opoziții funcționale;
b. realizarea „colectivă” a sistemului;
c. realizarea individual-concretă a normei;
d. ansamblu de „impuneri”, […], dar, de asememea, ansamblu de libertăți, dat fiind că admite infinite realizări;
e. sistem de posibilități, de coordonate, care indică drumuri deschise şi drumuri închise;
f. „sistem de realizări obligatorii”.

8. Identificați diferențele și asemănările între tricotomia coșeriană *sistem – normă – vorbire* și cea saussuriană *limbaj – limbă – vorbire*.

Diferențe	Asemănări

9. Explicați termenul *istorie* din tricotomia coșeriană *sincronie – diacronie – istorie*.

10. Comparați conținutul termenilor din raporturile: *sincronie – diacronie – istorie* (E. Coșeriu) și *sincronie – diacronie* (F. de Saussure).

	Sincronie	Diacronie	Istorie
F. de Saussure			
E. Coșeriu			-

AUTOEVALUARE

1. Definiți conceptul *integralism lingvistic*.
2. Descrieți limbajul, în corespundere cu opinia lui E. Coșeriu.
3. Precizați ce se are în vedere prin sintagma „sistem de izoglose”.
4. Explicați raportul *sistem–normă–vorbire* în accepția lui E. Coşeriu.
5. Relevaţi conţinutul tricotomiei coșeriene *sincronie – diacronie – istorie.*
6. Explicaţi viziunea coșeriană asupra diferenței dintre *istorie* și *diacronie.*
7. Argumentați teza lui E. Coşeriu „…în primul rând, orice stare de limbă este în mare măsură *reconstituirea* alteia anterioare, în al doilea rând, pentru că ceea ce se numeşte „schimbare în limbă” este o schimbare numai în raport cu o limbă anterioară, în timp ce, din punctul de vedere al *limbii actuale,* ea este cristalizarea unei noi tradiţii, adică tocmai o nonschimbare: factor de discontinuitate faţă de trecut, „schimbarea” este, în acelaşi timp, factor de continuitate faţă de viitor.” (E. Coșeriu. *Sincronie, diacronie şi istorie. Problema schimbării lingvistice*, p. 26)
8. Explicaţi opinia lui E. Coşeriu potrivit căreia limba „funcţionează sincronic şi se constituie diacronic”.

Tema 6. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA METODELOR LINGVISTICE. METODA COMPARATIV- ISTORICĂ

Subiecte

- Metode lingvistice tradiționale
- Principiile metodei comparativ-istorice. Fr. Diez – fondator al romanisticii
- Metoda contrastiv-tipologică
- Metoda geografiei lingvistice
- Unele metode moderne de cercetare în lingvistică

Obiective:

- să releve metodele tradiţionale;
- să definească metoda comparativ-istorică;
- să ilustreze diverse procedee ale metodei comparativ-istorice;
- să evalueze importanţa metodei contrastiv-tipologice;
- să distingă procedeele metodei geografiei lingvistice.

Termeni-cheie: *metodă lingvistică, metodă tradiţională, metodă comparativ-istorică, metodă contrastiv-tipologică, metoda geografiei lingvistice, limbă-etalon, limbă-ţintă, limbă de bază, model, echivalenţă, izomorfism, alomorfism, izoglosă.*

APLICAȚII

1. Repartizaţi metodele lingvistice propuse în trei categorii: metoda transformaţională, glotocronologică, comparativ-istorică, inducţia, deducţia, metoda descriptivă, metoda contrastiv-tipologică, metoda geografiei lingvistice, metoda distributivă, analiza în constituenţi imediaţi, metoda foneticii experimentale, observaţia, experimentul, metoda statistică.

I. comune cu alte științe	II. tradiționale	III. moderne

2. Determinaţi limba-etalon (*tertium comparationis*) la compararea categoriei cazului în limbile:

a) română şi latină;
b) română și rusă.

3. Stabiliți limba-etalon la compararea categoriei numărului în limbile latină, română, rusă, franceză şi engleză.

4. Identificaţi limba-etalon la compararea categoriei genului în limbile latină, română, rusă și franceză.

5. Formulați o concluzie despre trăsăturile izomorfe și alomorfe, comparând

un model de predicat verbal (ex.: *vreau să citesc*/*am terminat de citit*) în trei limbi cunoscute.

6. Determinaţi echivalentele proverbelor/zicătorilor româneşti în limbile studiate:

a) Prietenul adevărat la nevoie se cunoaşte.
b) Nu haina îl face pe om.
c) La Paştele cailor.
d) A face din ţânţar armăsar.

7. Stabiliţi, în limbile cunoscute, cinci exemple de echivalente false (omonime bilingve).

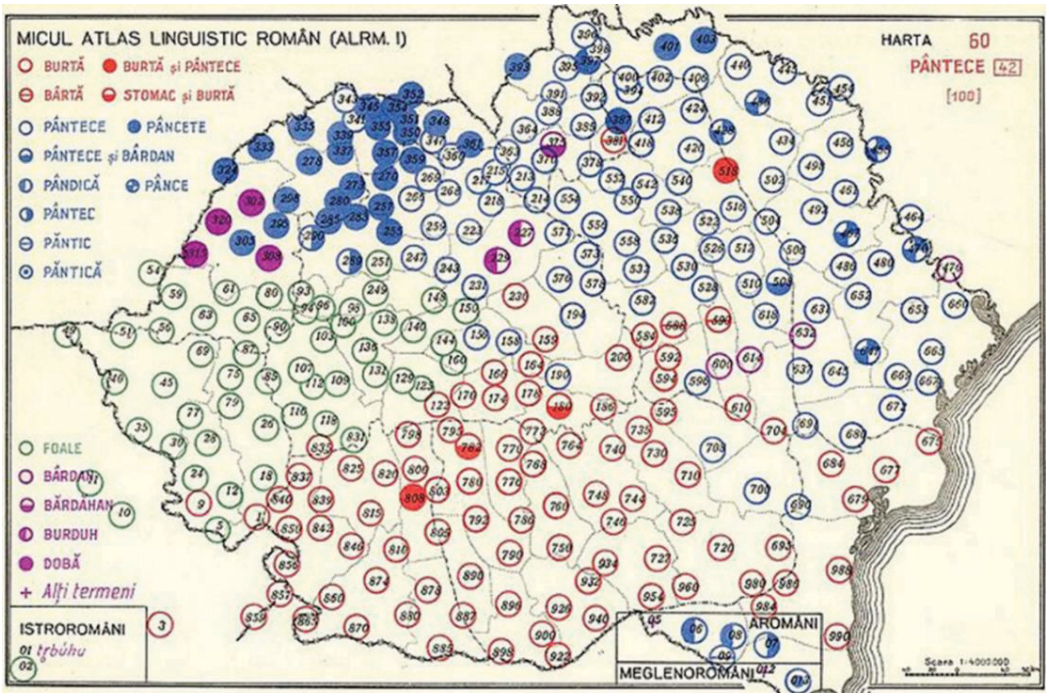
Lexemul	Echivalentul fals	Echivalentul corect
library	librărie	bibliotecă

8. Evidenţiaţi deosebirile dintre metoda comparativ-istorică şi cea contrastiv-tipologică.

9. Determinaţi diferenţele: *hartă geografică* ↔ *hartă lingvistică*, *atlas geografic* ↔ *atlas lingvistic.*

10. a) Analizând harta, precizaţi izoglosele pentru cele mai frecvente lexeme.

b) Determinaţi lexemele utilizate de locuitorii Republicii Moldova.

11. Sintetizați materia despre metodele lingvistice tradiționale.

Metoda	Întemeietorii	Obiective	Procedee	Deficiențe
comparativ-istorică				
contrastiv-tipologică				
geografiei lingvistice				

AUTOEVALUARE

1. Definiți termenul *metodă lingvistică.*
2. Enumerați procedeele metodei comparativ-istorice.
3. Evaluaţi importanța procedeului comparării diacronice în cadrul metodei comparativ- istorice.
4. Definiţi metoda *tipologică (contrastiv-tipologică*).
5. Precizaţi paradigmele comparativisticii.
6. Explicaţi conceptul *limbă-etalon*.
7. Dezvăluiţi diferenţa dintre conceptele *limbă de bază* şi *limbă-ţintă.*
8. Precizați regulile ce se referă la conceptul *model.*
9. Determinați tipurile de *echivalenţă.*
10. Definiţi metoda geografiei lingvistice.

Tema 7. CLASIFICAREA GENEALOGICĂ A LIMBILOR PRINCIPALELE FAMILII DE LIMBI

Subiecte

- Pluralitatea şi diversitatea limbilor lumii, factorii ce le determină
- Asemănarea materială a limbilor înrudite
- Principalele familii de limbi: indo-europene, semito-hamitice, fino-ugrice, caucaziene, turcice, bantu ş.a.
- Grupurile familiei de limbi indo-europene: romanic, germanic, slav, celtic etc.
- Poziția limbilor romanice în cadrul familiei de limbi indo-europene

Obiective

- să explice pluralitatea şi diversitatea limbilor lumii;
- să releve principalele familii de limbi;
- să ilustreze similitudinea materială a limbilor înrudite;
- să identifice apartenența genealogică a limbilor;
- să estimeze importanţa clasificării genealogice a limbilor;
- să determine originea, evoluția și specificul limbilor romanice.

Termeni-cheie: *clasificare genealogică, strălimbă, divergență lingvistică, familie de limbi, limbi înrudite, indo-european.*

APLICAȚII

1. Precizați principiile de clasificare a limbilor lumii.

Tipul de clasificare	**genealogică**	**tipologică**	**areală**
Principiile de clasificare			

2. Decideți dacă coincidențele fonetice indică asemănarea limbilor, analizând exemplele propuse: *burun* din uzbekă (*nas*) și rusă (*val de spumă*), *burak* din turcă (*pământ sterp*) și rusă (*sfeclă roșie*), *kulak* din turcă (*ureche*) și rusă (*pumn*).

3. Demonstrați caracterul comun al afixelor, observând formarea gradelor de comparație a adjectivelor în limbile înrudite.

Limba	**Gradul pozitiv**	**Gradul comparativ**	**Gradul superlativ**
germană	lang	länger	am längsten

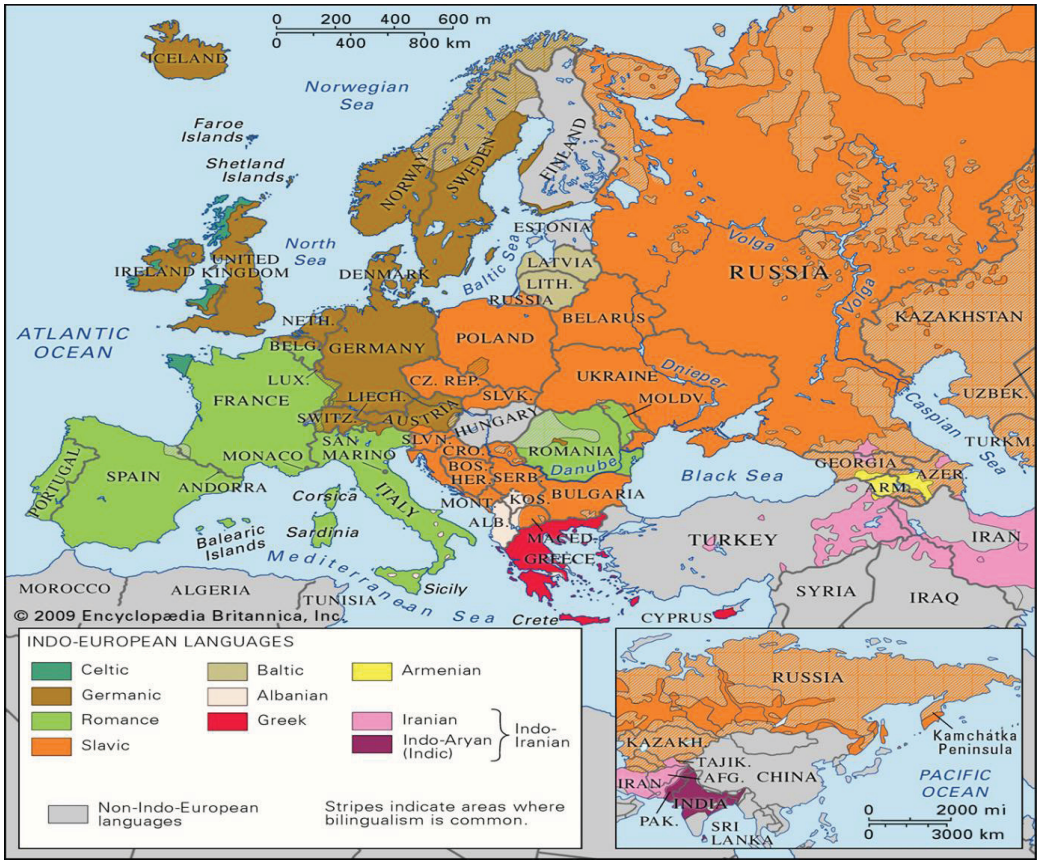
neerlandeză	lang	langer	de langste
engleză	long	longer	the longest
suedeză	lang	längre	längst

4. Distribuiți următoarele idiomuri în familii și grupuri de limbi: cehă, germană, turcă, azeră, arabă, osetină, slovacă, italiană, engleză, chineză, turkmenă, armeană, greacă, albaneză, portugheză, sârbă, croată, română, vietnameză, tătară, japoneză, bulgară, georgiană, polonă, spaniolă, macedoneană, maghiară, lituaniană, persană, franceză, neerlandeză, ucraineană, norvegiană, suedeză, letonă, finlandeză, cazahă, uzbecă, estonă, coreeană, afgană, hindi, bască, latină.

5. Concretizați apartenența genealogică a limbilor oficiale ale Organizației Națiunilor Unite.

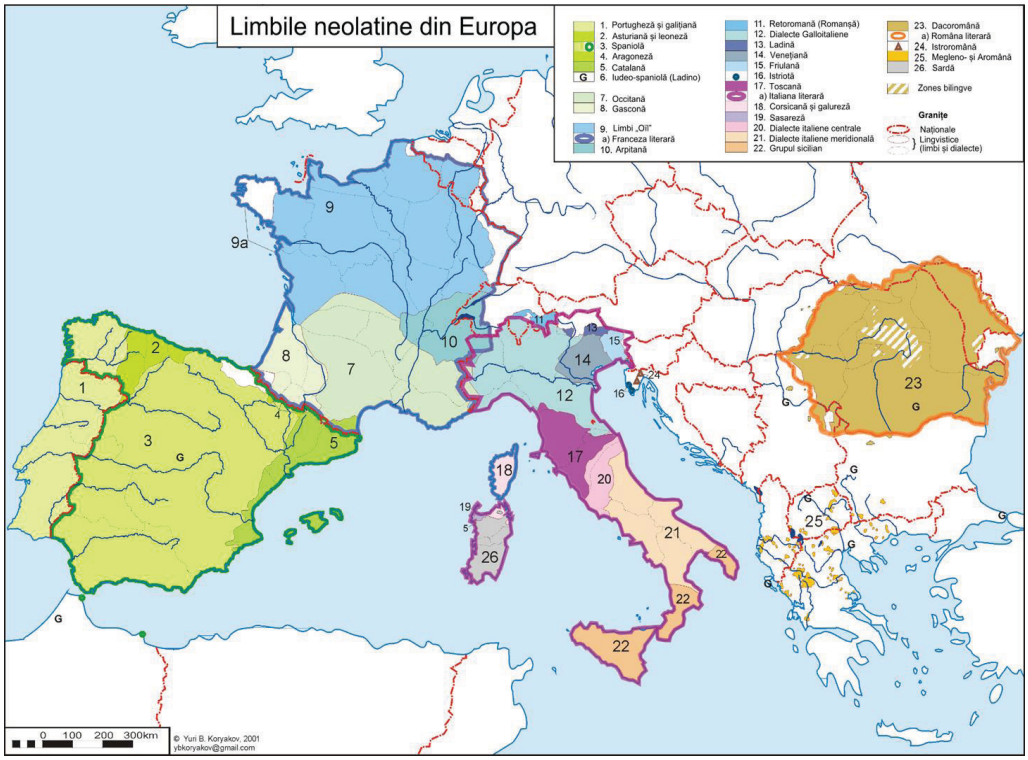
6. Repartizați limbile vorbite pe teritoriul Republicii Moldova în familii și grupuri de limbi.

7. Analizați, în baza hărții, arealul grupurilor de limbi din familia de limbi indo-europene. (sursa: https://www.britannica.com/topic/Indo-European-languages)

8. Stabiliți, în baza hărții, arealul limbilor romanice vorbite în Europa. (sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Limba_rom%C3%A2n%C4%83)

9. Identificați, în trei limbi romanice, zece exemple care au etimon latin comun.

10. Caracterizați trei limbi conform criteriilor: apartenență genealogică, areal, număr de vorbitori.

AUTOEVALUARE

1. Precizați tipurile de clasificare a limbilor.
2. Explicaţi termenul *clasificare genealogică*.
3. Identificați metoda lingvistică ce stă la baza clasificării genealogice a limbilor.
4. Indicaţi principiul fundamental de clasificare genealogică a limbilor.
5. Definiți termenul *strălimbă.*
6. Enumeraţi principalele familii de limbi.
7. Numiţi grupurile de limbi din familia de limbi indo-europene.
8. Delimitați limbile romanice orientale și occidentale.
9. Evaluaţi importanţa limbii latine în formarea limbilor romanice.
10. Stabiliţi cele mai vorbite limbi ale lumii.

Tema 8. CLASIFICAREA TIPOLOGICĂ A LIMBILOR

Subiecte

- Generalităţi despre tipologia morfologică şi tipologia sintactică
- Conceptul *tip lingvistic*
- Analitism ↔ sintetism în diverse limbi ale lumii. Analitismul în structura limbilor romanice
- Tipurile izolant, aglutinant, flectiv, polisintetic. Trăsăturile de bază ale acestora

Obiective

- să delimiteze tipologia morfologică de cea sintactică;
- să definească noţiunea de *tip lingvistic*;
- să explice raportul dintre sintetism şi analitism în sistemele nominal şi verbal;
- să caracterizeze principalele tipuri de limbi: izolant, aglutinant, flectiv, polisintetic.

Termeni-cheie: *clasificare tipologică, tip lingvistic, sintetism, analitism, izolant, aglutinant, flectiv, polisintetic, sinarmonism, fuziune, flexiune internă, flexiune externă.*

APLICAȚII

1. Precizați tipurile de limbi conform clasificării tipologice.

Clasificare tipologică morfologică	Clasificare tipologică sintactică

2. Caracterizați tipurile de limbi conform clasificării morfologice tipologice.

Tipul de limbi	flectiv	aglutinant	izolant	polisintetic
Limbi				
Caracteristicile tipului				

3. Determinați apartenența tipologică a limbilor: turcă, arabă, italiană, engleză, chineză, tătară, uzbecă, română, vietnameză, maghiară, franceză, ciukotă, finlandeză, estonă, latină, tibetană, rusă, italiană, portugheză.

4. Ilustrați trei cazuri de sinarmonism în limbile aglutinante.

5. Dovediți polisemantismul flexiunii „lui” în substantivele „studentului» și „profesorului”.

6. Repartizați exemplele după tipul de flexiune: *books, casei, dars (carte)/ durus (cărți), manualul, Bruder (frate)/Brüder (frați), amicus.*

Flexiune internă	Flexiune externă

7. Completați cu forme sintetice și analitice ce dovedesc modalități diferite de redare a semnificaţiilor gramaticale.

	Substantive	Adjective	Verbe
Subtipul sintetic			
Subtipul analitic			

8. Descifrați cuvântul. Din ce tip lingvistic face parte limba respectivă? (sursa: https://www.pinterest.com/pin/15973773664118397/)

evlerimde

ev + -ler + -im + -de

AUTOEVALUARE

1. Definiți termenul *tip lingvistic*.
2. Precizaţi tipurile de clasificare tipologică.
3. Deduceți de ce un tip lingvistic are trei denumiri (*izolant, radical, amorf*).
4. Explicați etimologia termenului *aglutinant.*
5. Definiți termenul *armonie vocalică* (*sinarmonism*).
6. Caracterizaţi tipul de limbi aglutinante.
7. Explicați conceptele: *flexiune internă, flexiune externă.*
8. Caracterizaţi tipul de limbi flective.
9. Determinați diferența dintre limbile de tip analitic şi sintetic.
10. Stabiliți trăsăturile distinctive ale tipului polisintetic.

Tema 9. FORMELE DE EXISTENȚĂ ALE LIMBII

Subiecte

- Formele de existenţă ale limbii: *limba comună, dialectul, limba literară* ş.a.
- Trăsăturile de bază ale limbii literare
- Dialectele teritoriale, subdiviziunile acestora
- Dialectele sociale: *jargonul, argoul, limbajul profesional*
- Raportul între dialectele teritoriale şi cele sociale

Obiective

- să evidenţieze formele de existenţă ale limbii;
- să definească conceptele *dialect, limbă comună, limbă literară* ş.a.;
- să determine trăsăturile limbii literare;
- să caracterizeze dialectele teritoriale;
- să deosebească dialectele sociale;
- să delimiteze trăsăturile termenilor;
- să comenteze raportul între dialectele teritoriale şi cele sociale.

Termeni-cheie: *limbă comună, limbă naţională, limbă literară, dialect teritorial, grai, dialect social, jargon, argou, limbaj profesional.*

APLICAȚII

1. Comparați textele. Identificați câteva diferențe de natură fonetică, morfologică și lexicală. (sursa: https://www.dictie.ro/dialectele-limbii-romane/)

Dacoromâneşte	*Istroromâneşte*	*Aromâneşte*	*Meglenoromâneşte*
Era odată un împărat care nu avea niciun fiu şi dorea mult să aibă un fiu, ca să nu i se stingă numele. De aceea se ruga la Dumnezeu să-i dea un fiu. Într'o zi se duse la un vrăjitor, să vadă dacă-i va da Domnul un fiu, sau nu. Iară acel vrăjitor îi dete un măr şi-i zise: să dai nevestii tale acest măr să-l mănânce şi ea va naşte un fiu aşa cum îţi cere inima.	O votę fost-a un crâl′ cârle n'ă vut naŋcun fil′ şi ję fost t'âro râda vę un fil′ se nu l′i se zatarę lumele. Din ţâsta rugât-a Domnu neca-l′ dâje un fil′. O zi mes-a la un strigún, za vedę se-l va Domnu dă un fil′, ali se nu va. Şi ţela strigún l′-a dât un mer şi l′-a zis: dę ţesta mer lu tę mul′ęre neca-l pojdę si va rodí un fil′ cum reí tu vrę.	Eară nă oară un amiră ţe no-aveà niţiun h′il′ŭ şi multu dureà s'aibă un h′il′ŭ tra s nu-l′ se-astingă numa. De-aţeà nâs urà la Dumnidzău să-l′ da un h′il′ŭ. Nă dzuă si duse la un magŭ, ma-z-veadă di se va-l′da Domnul hil′ŭ, icâ nu. Am aţel mag îl′ deade un mer şi-l′ dzâse: si-l daĭ a mul′are-tăi aestu mer şi s-lu mâcă, şi ea va s-facă un h′il′ŭ, aşiţe cum îl′ doare inima.	Raună oară un ampirat cari nu vę niţiun il′ĭŭ şi multu ţineà să aibă un il′ŋŭ, sa nu-l′ĭ si stingă numea. Di ţea ĭel tucu si rugà la Domnu să-l′ĭ da un il′ĭŭ. Ună zuŭă si dusi la un maghesnic, să cată dă-l′i să-l′ĭ da Domnu vrin il′ĭŭ, ili nu. Ară ţel maghesnic ăl′i dędiună męră şi-l′ĭ zisi: să-ŭ daĭ la mul′ĭari-ta ţęstă męră şi să-ŭ mănancă, şi ea să rudęscă un illŭ şa cum aţi ţęri buricu.

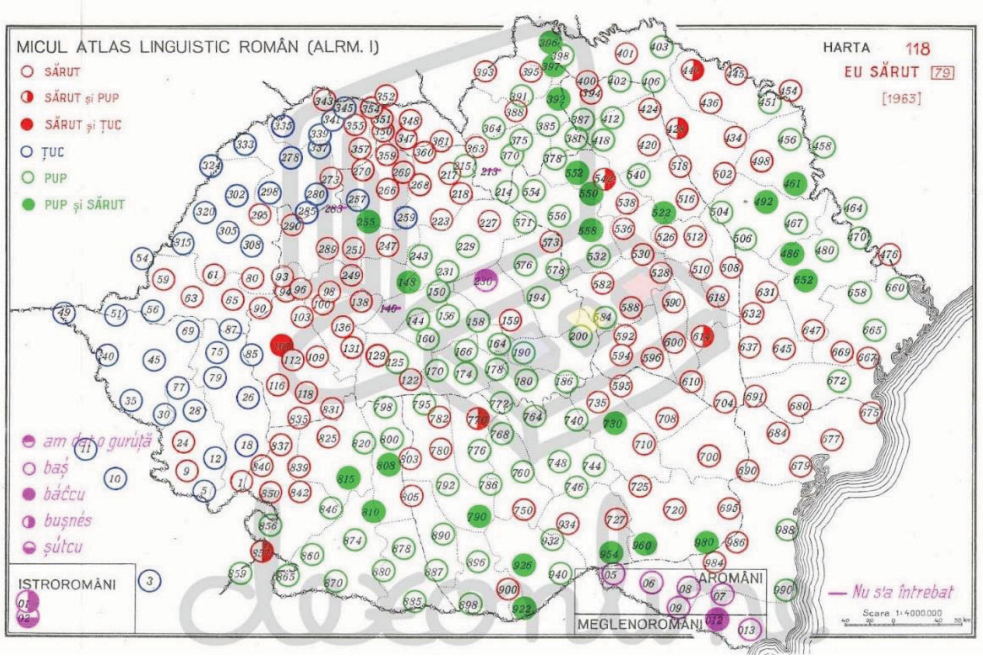
2. Analizați harta. Comentați repartiția subdialectelor dacoromâne. (sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Limba_rom%C3%A2n%C4%83)

3. Analizați harta:

a) Identificați variantele dialectale ale lexemului *sărut.*

b) Comentați repartiția acestora. (sursa: https://www.facebook.com/dexonline)

4. Selectați din articolul *Latinitatea orientală*, autor Eugeniu Coșeriu, caracteristicile principale ale dialectului dacoromân (din trei perspective):

genealogică	tipologică	areală

5. Completați tabelul, referindu-vă la subdialectul moldovenesc.

Trăsături	Fenomene	Exemple
fonetice		
lexicale		
gramaticale		

6. Corelați graiurile cu variantele produse în structura fonetică a cuvântului *viței*, rezultate din palatalizarea consoanelor labiale și labiodentale.

Graiuri	Dialectisme
centrale	*hițăl*
de nord-vest	*jițăl*
de nord-est	*ghițăl*
de sud-est	*giță̆l*

7. Cercetați particularitățile unui grai moldovenesc pe care îl cunoașteți mai bine. Completați tabelul cu câte cinci exemple de regionalisme, indicând și varianta literară.

Fonetice	Lexicale	Gramaticale

8. Stabiliți variantele literare ale regionalismelor lexicale: *colțuni, bortă, chișleag, tocmagi, căpătâi, perje, agud, barabulă, colb, curechi, cușmă, harbuz, oleacă, ogradă, popușoi.*

9. Clasificați următoarele regionalisme în trei categorii: *o făcut, dește (=degete), dadă (=soră mai mare), șinși (=cinci), o fost, hrincă, harman, eu spui, iorgan, a mele.*

Fonetice	Lexicale	Gramaticale

10. Completaţi tabelul cu 10 argotisme din limbajul tinerilor.

Exemplu	Proveniență	Semnificație

11. Pentru a observa dinamica limbajului tinerilor,

a) identificați argotismele în dialogul de acum 20-30 de ani;

b) rescrieți textul în două variante: 1) literară, 2) specifică limbajului actual al tinerilor.

„ – Ați fost ieri la *diskaci* cu *pațanii*?

– Băi, ne-am *kalbasit* toată noaptea. A fost un *muzon kliovâi*. A venit și Alik cu o *tacică* nouă, tare *krutaia.*

– Și *ganești,* băi, n-ai văzut că-i *levaia*? Vrei să te *prikaleşti*?" (I. Condrea. *Studii de sociolingvistică*, p. 133)

12. Selectați câte cinci exemple de termeni din trei limbaje profesionale. Observați proveniența termenilor.

Limbajul profesional nr. 1	Limbajul profesional nr. 2	Limbajul profesional nr. 3

AUTOEVALUARE

1. Precizaţi formele de existență ale limbii.
2. Expuneți trăsăturile limbii literare.
3. Precizați ce similitudini și diferențe există între termenii *limbă națională*, *limbă literară*.
4. Localizați ariile de răspândire a dialectelor teritoriale ale limbii române.
5. Enumerați subdialectele teritoriale ale limbii române, menționând arealul acestora.
6. Comentați repartiția teritorială a graiurilor subdialectului moldovenesc.
7. Relevați principalele grupuri de graiuri moldovenești de pe teritoriul Republicii Moldova.
8. Caracterizați dialectele sociale.
9. Evidențiați trăsăturile comunicării online a tinerilor.
10. Comparaţi dialectele teritoriale cu cele sociale.

Tema 10. CARACTERUL SISTEMIC ȘI SEMIOTIC AL LIMBII TEORIA SEMNULUI LINGVISTIC

Subiecte

- Conceptele *sistem* şi *structură*
- Ch. Pierce – părintele semioticii moderne
- Teoria semnului lingvistic în accepţie saussuriană
- Cuvântul ca semn lingvistic, trăsăturile acestuia
- Motivarea semnelor lingvistice în diverse idiomuri

Obiective

- să definească conceptele *sistem, structură, semn lingvistic*;
- să argumenteze caracterul sistemic al limbii;
- să exemplifice semne iconice, semne indiciale și simboluri;
- să releve trăsăturile fundamentale ale semnului lingvistic;
- să delimiteze semnele motivate şi arbitrare;
- să compare semnele motivate în diferite limbi.

Termeni-cheie: *sistem, structură, semiotică, semiologie, semn iconic, semn indicial, simbol, semn lingvistic, semnificat, semnificant.*

APLICAȚII

1. Exemplificați cinci semne nonlingvistice.

2. Completați tabelul cu câte trei exemple, conform clasificării semnelor în accepția lui Ch. Pierce.

Semne index (indiciale)	Semne iconice	Semne simbol

3. Decideți care dintre exemplele propuse pot fi considerate semne: *bancnote, litera A, verighetă, culoarea albă, o floare la geam, pix, porumbel, caiet, drapel, urme, balanță.*

4. Descrieți cinci coduri semiotice, indicându-le sfera de utilizare.

5. Formulați asemănările și deosebirile sistemului semiotic al limbii, în raport cu alte sisteme de semne.

6. Completați cu alte exemple șirul de sisteme de semne din afirmația lui F. de Saussure: „Limba este un sistem de semne ce exprimă idei şi, prin aceasta, ea este comparabilă cu scrisul, cu alfabetul surdomuţilor, cu riturile simbolice, cu formele de politeţe, cu semnalele militare etc., etc. Numai că ea este cel mai important dintre aceste sisteme.” (*Introducere în lingvistică*, p. 41)

7. Explicați termenul *semiologie* în baza afirmației: „Se poate deci concepe o ştiinţă care studiază viaţa semnelor în viaţa socială; ea ar forma o parte a psihologiei sociale şi, prin urmare, a psihologiei generale; o vom numi semiologie […] Lingvistica nu este decât o parte a acestei ştiinţe generale; legile pe care le va descoperi semiologia vor fi aplicabile lingvisticii şi aceasta va fi astfel legată de un domeniu bine definit în ansamblul faptelor umane.” (F. de Saussure. *Introducere în lingvistică*, p. 41)

8. Repartizați corespunzător sinonimele termenilor din tabel: *expresie sonoră a cuvântului, sens, cuvânt, idee, imagine verbală, noțiune, expresie, conținut, imagine acustică, concept, complex sonor, înțeles, semnificație.*

Semnificat	**Semnificant**

9. Comentați ideea lui F. de Saussure: „Limba mai poate fi comparată şi cu o foaie de hârtie: gândirea este faţa, iar sunetul dosul foii; nu putem decupa faţa foii fără să decupăm, în acelaşi timp, şi dosul ei; acelaşi lucru se întâmplă şi în limbă: nu se poate izola nici sunetul de gândire şi nici gândirea de sunet; nu am ajunge aici decât printr-o abstractizare, al cărei rezultat ar fi să facem psihologie pură sau fonologie pură.” (F. de Saussure. *Introducere în lingvistică*, p. 127)

10. Demonstraţi, în baza a cinci exemple, caracterul arbitrar al semnului lingvistic.

11. Analizați exemplele: *carte, ciocănitoare, verde, înghețată, brad, coada-şoricelului, a lucra, a mieuna, pietrărie, piatră, a înverzi.*

a) Repartizați-le în semne motivate și nemotivate.
a) Completați tabelul cu câte cinci exemple de fiecare tip, selectate din trei limbi cunoscute.

Semne motivate	**Semne nemotivate**

AUTOEVALUARE

1. Explicați conceptele *sistem*, *structură, semn.*
2. Argumentați caracterul sistemic al limbii.
3. Definiți termenul *semiotică/semiologie*.
4. Reliefați patru trăsături ale semnelor.
5. Ilustrați contribuția lui Ch. Pierce la dezvoltarea semioticii moderne.
6. Explicați teoria semnului lingvistic în accepţie saussuriană.
7. Definiți termenii *semnificat* și *semnificant*.
8. Evidențiaţi trăsăturile fundamentale ale semnului lingvistic.
9. Explicați caracterul liniar al semnificantului.
10. Precizați diferența: semne motivate/semne arbitrare.

Tema 11. NIVELURILE LIMBII. TIPURILE DE RELAȚII ÎNTRE UNITĂȚILE LIMBII

Subiecte

- Planul expresiei şi planul conţinutului. Teoria hjelmsleviană privind cele două planuri ale limbii
- Conceptul *nivel al limbii*. Nivelurile de bază şi cele intermediare
- Principalele tipuri de relaţii: paradigmatice, sintagmatice, ierarhice
- Principiul opozitivităţii şi al contrastivităţii
- F. de Saussure despre dicotomia relaţii sintagmatice ↔ relaţii asociative

Obiective

- să definească noţiunea *nivel al limbii;*
- să delimiteze conceptele *paradigmă*, *sintagmă*;
- să caracterizeze nivelurile de bază ale limbii;
- să comenteze tipurile de relaţii: sintagmatice, paradigmatice, ierarhice;
- să ilustreze principiul opozitivităţii şi al contrastivităţii.

Termeni-cheie: *planul expresiei, planul conţinutului, nivel, paradigmă, sintagmă, opozitivitate, contrastivitate.*

APLICAȚII

1. Comentați definiția nivelului: „…o parte sau un subsistem (microsistem) al sistemului general al limbii ce se caracterizează prin unităţi proprii omogene, de acelaşi grad de complexitate, indivizibile în unităţi similare în cadrul subsistemului dat şi între care există acelaşi tip de relaţii nonierarhice.” (S. Berejan, I. Dumeniuc, N. Matcaş. *Lingvistica generală*, p. 221)

2. Realizați corespondența.

	Nivelul limbii		**Caracteristicile nivelului**
1	fonematic	1	funcția de bază a unităților este cea constitutivă
		2	funcția de bază a unităților este cea comunicativă
2	morfematic	3	dispune de unități monoplane
		4	conține unități biplane de tip superior

3	glosematic	5 6	conține unități biplane (radicale şi extraradicale) funcția de bază a unităților este cea nominativă
4	sintaxematic	7 8	conține unități indivizibile unităţile au câteva funcţii: perceptivă, constitutivă, distinctivă

3. Completați tabelul cu informații despre patru niveluri ale limbii.

Nivelul limbii	**Unitățile nivelului**	**Funcțiile unităților**	**Exemple**

4. a) Stabiliți cărui nivel al limbii aparțin unitățile: *de, i, copil, viață, o, el este oboist, viață.*

b) Determinați funcțiile pe care acestea le îndeplinesc în sistemul lingvistic.

5. Repartizați următoarele caracteristici conform tipului de relații:

a) corespund formulei logice „şi – şi”;
b) realizează formula disjunctivă „sau – sau”;
c) relații *in praesentia* ce unesc „doi sau mai mulți termeni, în egală măsură, prezenți într-o serie efectivă”;
d) relații *in absentia*, „unind termenii într-o serie mnemonică virtuală”;
e) vizează îmbinarea succesivă a unităţilor unuia şi aceluiaşi nivel;
f) gruparea unităţilor unui nivel în anumite clase în baza multiplelor opoziţii, ţinând seama de trăsăturile diferenţiale ale elementelor opozante;
g) se stabilește în baza câtorva criterii: comunitatea radicalului, a sufixului sau a sensului şi conform similitudinii accidentale a imaginilor acustice ale semnelor;
h) sunt proprii unităţilor eterogene ale nivelurilor adiacente (foneme şi morfeme, morfeme şi gloseme, gloseme şi propoziţii);
i) au la bază principiul liniarității ce implică ordinea succesivă a unităţilor;
j) sunt întemeiate pe principiul succesiunii;
k) au la bază principiul opozitivității. (E. Oglindă, G. Păduraru. *Introducere în lingvistică*, p. 77-79)

paradigmatice	**sintagmatice**	**ierarhice**	**asociative**

6. Analizați paradigma lexicală a substantivului *frumusețe.*

7. Descrieți adjectivul *argintiu* din punct de vedere fonetic, morfologic, lexico-semantic și sintactic.

8. Exemplificați cuvinte cu care substantivul *casă* intră în relații paradigmatice și sintagmatice.

9. Stabiliți ce tip de relaţii formează unităţile:

a) *stimă, respect, considerație, deferență;*

b) *rac, car, arc.*

10. Exemplificați relațiile sintagmatice și paradigmatice cu două serii de exemple pentru fiecare tip.

AUTOEVALUARE

1. Expuneți teoria hjelmsleviană privind cele două planuri ale limbii.
2. Ilustrați raportul asimetric între planul expresiei şi cel al conţinutului.
3. Definiți termenul *nivel al limbii*.
4. Explicați principiile izomorfismului şi al stratificării, care stau la baza tuturor nivelurilor.
5. Enumeraţi nivelurile limbii și unităţile de bază ale acestora.
6. Explicaţi diferența dintre unităţile biplane şi cele monoplane.
7. Determinați funcţiile unităților de bază ale fiecărui nivel al limbii.
8. Precizați tipurile de relaţii ce se stabilesc între unităţile limbii.
9. Descrieți și exemplificați tipurile de relaţii sintagmatice și paradigmatice.
10. Stabiliți diferența dintre principiul opozitivităţii și cel al succesiunii în limbă.
11. Argumentaţi interdependenţa unităţilor limbii în cadrul sistemului.

Tema 12. NIVELUL FONETIC AL LIMBII

Subiecte

- Aspectele foneticii
- Aspectele acustic, fiziologic, funcţional ale sunetelor
- Fazele articulării sunetelor. Baza de articulaţie
- Fonemul, trăsăturile şi funcţiile acestuia
- Modificările sunetelor în fluxul sonor. Unele legi fonetice

Obiective

- să caracterizeze nivelul fonetic al limbii;
- să delimiteze aspectele sunetelor vorbirii: acustic, fiziologic, funcţional;
- să explice conceptele *fonem, bază de articulaţie* ș.a.;
- să ilustreze diverse modificări ale sunetelor în fluxul sonor.

Termeni-cheie: *sunet, fonem, bază de articulaţie, fonetică, lege fonetică.*

APLICAȚII

1. Repartizați în trei tipuri de unități mijloacele fonetice ale limbii: *accent, silabă, fonem, cuvânt fonetic, sintagmă fonetică, intonaţie, fon, frază fonetică.*

Unități segmentale inferioare	Unități segmentale superioare	Unități suprasegmentale

2. Corelați.

	Disciplina		Obiectul de studiu
1	Fonetica sincronică	a	studiază învelişul sonor al unei limbi date.
2	Fonetica diacronică	b	are ca obiect de studiu evoluţia structurii fonetice, referindu-se la modificările şi dezvoltarea laturii materiale a limbii.
3	Fonetica particulară	c	cercetează trăsăturile comune ale structurii fonetice a oricărei limbi.
4	Fonetica articulatorie	d	descrie structura sonoră a limbii într-un anumit moment al existenţei acesteia, fără a se referi la evoluţia ei.

5	Fonetica generală	e	cercetează proprietățile fizice ale sunetelor vorbirii.
6	Fonetica acustică	f	studiază funcționarea organelor vorbirii pentru articularea sunetelor.

3. Decideți dacă afirmațiile sunt adevărate (A) sau false (F).

1	Intensitatea este o însuşire ce depinde de amplitudinea vibraţiilor, de energia cu care este articulat sunetul.	A	F
2	Intensitatea are un rol important în realizarea accentului tonic, în ritmizarea frazei.	A	F
3	Accentul este definit drept o evidenţiere a unei silabe într-un cuvânt sau a unui cuvânt într-o propoziţie sau într-o frază prin micșorarea intensităţii vocii sau prin varierea tonului.	A	F
4	Accentul de intensitate sau dinamic depinde de amplitudinea sunetelor, care este condiţionată de energia (forţa) articulării.	A	F
5	Accentul muzical depinde de varierea tonurilor.	A	F
6	Intensitatea sunetului constă în menţinerea vibraţiilor în timp.	A	F
7	Timbrul constituie coloritul specific, individual al sunetelor vorbirii.	A	F

4. Completați cu termenii necesari: *sunetul, accentul, oxitone, proparoxitone, paroxitone, lungi, scurte, muzicale, nemuzicale.*

a) […] este rezultatul vibraţiei unui corp elastic.
b) În cazul vibraţiilor ritmice uniforme, sunetele sunt […], ele au un caracter de ton.
c) Sunetele […], (zgomotele) sunt produse de vibraţii neritmice, neuniforme.
d) În funcție de durată, sunetele sunt […] și [...].
e) […] este definit drept o evidenţiere a unei silabe într-un cuvânt sau a unui cuvânt într-o propoziţie sau într-o frază prin mărirea intensităţii vocii sau prin varierea tonului.
f) Cuvintele accentuate pe ultima silabă se numesc […], cele ce au accentul pe penultima – […], iar pe antepenultima – […].

5. Completați cu exemple de limbi, în funcție de tipul de accent predominant.

După unitatea în care funcționează	După natură		După poziție	
logic	dinamic	muzical	fix	liber

6. Atribuiți sunetului sau fonemului următoarele caracteristici:
a) reprezintă un fenomen acustic şi fiziologic;
b) este o unitate stabilă a sistemului lingvistic;
c) denotă o unitate funcţională a limbii;
d) posedă un caracter individual;
e) aparţine vorbirii, fiind material şi concret;
f) posedă caracter social;
g) este o manifestare concretă a actului de vorbire.

Sunetul	Fonemul

7. Ilustrați tipuri de modificări poziționale ale sunetelor în fluxul sonor, propunând câte două exemple pentru fiecare tip.

Începutul cuvântului		Mijlocul cuvântului				Sfârșitul cuvântului	
+v./c.	-v./c.	-	-	+	+ c.	-	+
afereză	proteză	sincopă	diereză	anaptixă	epenteză	apocopă	epiteză

8. Corelați.

	Modificări fonetice		Exemple
1	acomodare (labializare)	a	luncă, munte
2	acomodare (nazalizare)	b	victoria (lat.) > vittoria (it.)
3	asimilare	c	nurus, nura (lat.) > noră (rom.)
4	disimilare (rotacizare)	d	Futteral (germ.) > футляр (rus.)
5	metateză	e	rus.: коридор > [калидор]

9. Ilustrați cu exemple concrete definiția lui B. Delbrück: „Legile fonetice reprezintă nişte regularităţi de ordin fonetic, care se manifestă într-o anumită

perioadă de dezvoltare a unei limbi şi sunt valabile doar pentru limba dată şi perioada respectivă.” (E. Oglindă, G. Păduraru. *Introducere în lingvistică*, p. 95)

10. Urmați modelul, formulând o concluzie.

Latină	**Română**	**Italiană**	**Spaniolă**	**Franceză**
octo	opt	otto	huit	ocho
noctem				
lactem				
factum				

AUTOEVALUARE

1. Definiţi obiectul de studiu al foneticii.
2. Evidențiați cele trei aspecte ale sunetelor vorbirii.
3. Precizați parametrii acustici ai sunetelor vorbirii.
4. Indicați diferența dintre sunete muzicale și nemuzicale.
5. Caracterizați tipurile de accent, în funcție de:
   a) unitatea în care funcționează;
   b) natura sa;
   c) poziție.
6. Enumerați organele care formează aparatul fonator.
7. Reliefați fazele producerii sunetelor.
8. Definiţi conceptul *fonem*.
9. Menționați funcțiile fonemului.
10. Precizaţi distincţia dintre obiectul de studiu al foneticii şi cel al fonologiei.
11. Enumerați tipuri de modificări fonetice.

Tema 13. NIVELUL LEXICAL AL LIMBII

Subiecte

- Aspectele lexicologiei
- Cuvântul în sistemul lexical al limbii
- Sensurile cuvântului. Forma internă a cuvântului
- Corelaţia între cuvânt, concept şi obiect. Triunghiul semasiologic
- Raportul *cuvânt ↔ noţiune*
- Relaţii sistemice în lexic. Polisemia, sinonimia, antonimia, omonimia, paronimia în diferite limbi
- Dinamica lexicului. Extensiunea și restricția semantică

Obiective

- să indice principalele aspecte ale lexicologiei;
- să caracterizeze cuvântul din perspectivă lexicală;
- să delimiteze sensurile cuvântului;
- să comenteze triunghiul semasiologic;
- să evalueze raportul *cuvânt ↔ noţiune;*
- să distingă relaţiile sistemice în lexic;
- să exemplifice cazuri de extensiune și restricție semantică.

Termeni-cheie: *lexicologie, cuvânt, sens, forma internă a cuvântului, noţiune, triunghi semasiologic.*

APLICAȚII

1. Corelați.

1	Lexicologia generală	a	cercetează originea şi evoluţia unităţilor lexicale dintr-o anumită limbă.
2	Lexicologia particulară	b	are ca obiect de studiu inventarierea vocabularului unei limbi, întocmirea diverselor tipuri de dicţionare.
3	Onomasiologia	c	cerceteaază cuvântul ca unitate a sistemului lexical, delimitează factorii intra- şi extralingvistici de evoluție a unităţilor lexicale etc.
4	Lexicografia	d	cercetează procesul denominării.
5	Etimologia	e	studiază trăsăturile specifice ale vocabularului unei anumite limbi.
6	Frazeologia	f	are ca obiect de studiu unităţile lexicale complexe.

2. Indicați, în baza a două exemple, ipostazele fonologică, semantică şi gramaticală ale cuvintelor.

3. Demonstrați sensurile denotativ și conotativ ale cuvintelor sau sintagmelor: *teatru de marionete/guvern-marionetă; lumina soarelui/lumina ochilor; măr verde/verde la minte.*

4. a) Indicați care este forma internă a cuvintelor: *octombrie, vineri, carantină, stil, bibliotecă, blue-bell* (engl.), *воскресенье* (rus.)*, Sonntag* (germ.)*;*

b) Propuneți câte două exemple în trei limbi cunoscute, explicând care este forma internă a cuvintelor.

5. Explicați triunghiul semasiologic în baza exemplelor: *carte, copac, masă.*

conceptul

cuvântul obiectul

6. Stabiliți sensul de bază (principal) și pe cele secundare ale cuvintelor: *braț, picior, gură.*

7. Propuneți câte trei exemple (în două limbi) de antonime: a) omorizice; b) eterorizice.

8. Delimitați sinonimele totale (absolute) de cele parțiale (relative): *imens/uriaș/gigantic, stimă/respect/considerație, a afirma/a mărturisi/a spune, cuviincios/politicos/decent, succes/victorie/izbândă, dragoste/iubire/amor, timp/vreme.*

9. Stabiliți sinonimele frazeologice ale cuvintelor: *niciodată, a muri.*

10. Alcătuiți îmbinări de cuvinte cu paronimele: *companie/campanie, iluzie/aluzie, semnificat/semnificant, a omite/a emite/a comite, literar/literal, a adopta/a se adapta.*

11. Exemplificați relațiile sistemice în lexic în două limbi cunoscute (cu excepția limbii române).

Limba	Sinonime	Antonime	Omonime	Paronime

AUTOEVALUARE

1. Indicaţi obiectul de studiu al lexicologiei.
2. Enumerați ramurile lexicologiei.
3. Explicați diferența: *sens propriu (direct) ↔ sens figurat (contextual).*
4. Definiţi conceptul *forma internă a cuvântului*.
5. Evaluați raportul *cuvânt ↔ noțiune.*
6. Stabiliți diferența: *cuvinte polisemantice ↔ omonime*.
7. Explicaţi în ce rezidă caracterul sistemic al lexicului.
8. Precizați diferența dintre omofone și omografe.
9. Explicați termenii: *restricţie semantică, extensiune semantică.*
10. Exemplificați cazuri de restricţie și extensiune semantică.

Tema 14. NIVELUL GRAMATICAL AL LIMBII

Subiecte

- Morfologia şi sintaxa – compartimente ale gramaticii
- Diversitatea structurii morfematice în diferite limbi
- Corelaţia sens gramatical – formă gramaticală – categorie gramaticală
- Sensul gramatical, mijloacele de exprimare a acestuia: flexiunea, afixele, cuvintele auxiliare, topica, intonaţia, accentul etc.
- Diversitatea categoriilor gramaticale în idiomurile lumii

Obiective

- să definească noţiunile *sens gramatical, formă gramaticală, categorie gramaticală*;
- să delimiteze mijloacele de redare a sensurilor gramaticale în diverse idiomuri;
- să determine specificul unor categorii gramaticale în diferite limbi.

Termeni-cheie: *sens gramatical, formă gramaticală, categorie gramaticală, formă analitică, formă sintetică, flexiune, supletivism, reduplicare, sincretism.*

APLICAȚII

1. Stabiliți corespondența.

1	Gramatica descriptivă	a	descrie structura gramaticală a unei limbi și dă indicații asupra corectitudinii unor forme și construcții, în conformitate cu normele literare.
2	Gramatica istorică	b	studiază structura gramaticală a unei limbi, așa cum se prezintă într-un anumit moment al evoluției ei.
3	Gramatica normativă	c	studiază comparativ gramaticile a două limbi, cu scopul de a stabili elementele asemănătoare și cele diferite ale structurii lor și de a determina consecințele acestor asemănări și deosebiri în procesul de însușire a limbii-țintă.
4	Gramatica contrastivă	d	studiază faptele de limbă în evoluția lor.

2. Exemplificați câte două morfeme radicale și extraradicale în limbile cunoscute.

Radical/ rădăcină	Prefix	Sufix	Postfix	Infix	Interfix	Transfix	Desinență

3. Delimitați sufixele gramaticale de cele lexicale: *chinez, lucrez, fermecător, lucrător, citesc, tineresc, oboseală, întrebat, privește, moldovenește, locuință.*

4. Enumerați categoriile gramaticale din structura limbii române.

5. Comparaţi categoriile de gen, număr, timp, mod în două limbi.

6. Precizați toate sensurile gramaticale ce caracterizează lexemele: *privesc, om, zilelor.*

7. Repartizați exemplele în rubricile corespunzătoare:
   a) *casă, căsuță, casele, caselor, căsoaie, casnic, casa, casei, acasă, căscioară;*
   b) *floare, înflorit, florile, floricică, floarea, florilor, a înflori, florar, florăreasă, florărie.*

Forme gramaticale ale aceluiași cuvânt	Cuvinte

8. Exemplificați, în trei limbi, câte două forme de fiecare tip.

Forme	verbale	substantivale	adjectivale
sintetice			
analitice			

9. Repartizați modalitățile de exprimare a sensului gramatical în limbile:
   a) română: *este/a fost, c**â**ntă/cânt**ă**, iau/a luat, Vine repede./Vine repede?;*
   b) latină: *pŏpŭlus (popor)/pōpŭlus (plop), do (dau)/dedi (am dat);*
   c) engleză: *more interesting;*
   d) rusă: ***о**кна (ferestre)/ окн**а** ((a) ferestrei);*
   e) franceză: *bon/meilleur/le meilleur;*
   f) indoneziană: *sudara (cetățean)/sudara-sudara(cetăţeni),*

Cantitatea sunetelor	Intonație	Accent	Reduplicare	Supletivism	Cuvinte auxiliare

AUTOEVALUARE

1. Definiţi termenul *gramatică*.
2. Indicați obiectul de studiu al morfologiei și pe cel al sintaxei.

3. Specificaţi deosebirea dintre morfemele *radicale* și cele *extraradicale*.
4. Explicați diferența *sens lexical* ↔ *sens gramatical*.
5. Descrieți raportul *sens gramatical – formă gramaticală – categorie gramaticală.*
6. Precizați diferența dintre formele analitice și cele sintetice.
7. Exemplificați limbi în care predomină formele analitice/sintetice.
8. Evidențiați mijloacele de exprimare a sensurilor gramaticale.
9. Explicaţi fenomenele *supletivism, reduplicare, sincretism.*
10. Enumeraţi tipul cuvintelor auxiliare ce contribuie la desemnarea sensurilor gramaticale ale: a) substantivelor; b) adjectivelor; c) verbelor.

TEME PENTRU PREZENTĂRI

1.1. Compartimentele de bază ale lingvisticii: lingvistica generală ↔ particulară; lingvistica sincronică ↔ diacronică; lingvistica aplicată
1.2. Principalele discipline sau domenii de cercetare din sfera lingvisticii
1.3. Legătura între lingvistică şi alte discipline

2.1. Din istoria gândirii lingvistice. India antică: între necesitățile culturale și precizia analizei lingvistice. *Vedele*, gramatica lui Pānini
2.2. Din istoria gândirii lingvistice. China: între reflecția teologico-filozofică și exigențele practicii administrativ-sociale
2.3. Lumea arabo-islamică: supremația textului sacru
2.4. Din istoria gândirii lingvistice. Grecia antică: între speculația metafizică și editarea textelor literare clasice
2.5. Din istoria gândirii lingvistice. Roma antică; fundamentul lingvistic al celor „șapte arte liberale"

3.1. Limba în raport cu alte fenomene sociale. Limba şi gândirea. Unitățile limbii, în raport cu cele logice
3.2. Funcţiile de bază ale limbii
3.3. Teoria lui R. Jakobson despre funcţiile limbajului
3.4. Unele ipoteze despre originea limbajului uman

4.1. Tricotomia saussuriană *limbaj – limbă – vorbire*
4.2. Viziunea dicotomică saussuriană *sincronie – diacronie*

5.1. Raportul *sistem – normă – vorbire* în accepția lui E. Coşeriu
5.2. Tricotomia *sincronie – diacronie – istorie*

6.1. Principiile metodei comparativ-istorice. Fr. Diez – fondator al romanisticii
6.2. Metoda contrastiv-tipologică
6.3. Metoda geografiei lingvistice

7.1. Principalele familii de limbi: indo-europene, semito-hamitice, fino-ugrice, caucaziene, turcice, bantu ș.a.
7.2. Grupurile familiei de limbi indo-europene: romanic, germanic, slav, celtic etc.
7.3. Poziția limbilor romanice în cadrul familiei de limbi indo-europene

8.1. Clasificarea tipologică a limbilor. Tipurile izolant, aglutinant
8.2. Tipurile flectiv, polisintetic
8.3. Analitism ↔ sintetism în diverse limbi ale lumii. Analitismul în structura limbilor romanice

9.1. Formele de existenţă ale limbii: *limba comună, dialectul, limba literară* ş.a.
9.2. Dialectele teritoriale, subdiviziunile acestora. Dialectele limbii române
9.3. Dialectele sociale: *jargonul, argoul, limbajul profesional*

10.1. Ch. Pierce – părintele semioticii moderne
10.2. Teoria semnului lingvistic în accepţie saussuriană
10.3. Cuvântul ca semn lingvistic, trăsăturile acestuia
10.4. Motivarea semnelor lingvistice în diverse idiomuri

11.1. Teoria hjelmsleviană privind cele două planuri ale limbii
11.2. Conceptul *nivel al limbii*. Nivelurile de bază şi cele intermediare
11.3. Principalele tipuri de relaţii: paradigmatice, sintagmatice, ierarhice

12.1. Nivelul fonetic. Aspectele acustic, fiziologic, funcţional ale sunetelor
12.2. Fazele articulării sunetelor. Baza de articulaţie. Fonemul, trăsăturile şi funcţiile acestuia

13.1. Sensurile cuvântului. Forma internă a cuvântului
13.2. Corelaţia între cuvânt, concept şi obiect. Triunghiul semasiologic. Raportul *cuvânt ↔ noţiune*
13.3. Relaţii sistemice în lexic

14.1. Morfologia şi sintaxa – compartimente ale gramaticii. Diversitatea structurii morfematice în diferite limbi
14.2. Sensul gramatical, mijloacele de exprimare a acestuia: flexiunea, afixele, cuvintele auxiliare, topica, intonaţia, accentul etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Berejan, S., Dumeniuc, I., Matcaş, N. *Lingvistica generală*. Chişinău: Lumina, 1985.
2. Condrea, I. *Studii de sociolingvistică (suport de curs)*. Chişinău: CEP USM, 2007.
3. Constantinescu-Dobridor, Gh. *Dicţionar de termeni lingvistici*. Bucureşti: Teora, 1998.
4. Coșeriu, E. *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*. București: Editura Enciclopedică, 1997.
5. Coşeriu, E. *Introducere în lingvistică*. Cluj: Echinox, 1999.
6. Coşeriu, E. Latinitatea orientală: În: *Limba română – limbă romanică*. Texte manuscrise editate de Nicolae Saramandu. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2005.
7. Jakobson, R**.** Lingvistică şi poetică. Aprecieri retrospective şi consideraţii de perspectivă. În: *Probleme de stilistică (culegere de articole)*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1964.
8. Munteanu, E. *Introducere în lingvistică*. Iaşi: Polirom, 2005.
9. Oglindă, E. *Lingvistică generală şi romanică (Suport de curs).* Chișinău: CEP USM, 2015.
10. Oglindă, E., Păduraru, G. *Introducere în lingvistică*. Chişinău: CEP USM, 2011.
11. Oglindă, E., Sobol, A. *Lingvistica contrastiv-tipologică (Suport de curs).* Chișinău: CEP USM, 2015.
12. Saussure, F. de. *Curs de lingvistică generală*. Iaşi: Polirom, 1998.
13. Vîlcu, D. *Integralism vs generativism. Teoria limbajului și problema actualizării.* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2019.

Aliona SOBOL

CURS PRACTIC LA

INTRODUCERE ÎN LINGVISTICĂ

(Culegere de exerciții)

Redactare – *Ariadna Strungaru*
Asistență computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 2024. Formatul 70x100 $^{1}/_{12}$.
Coli de tipar 4,5. Coli editoriale 2,0.
Comanda 15. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chişinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru